Galgestraat
(Kortemark, West-Vlaanderen)

Projectcode: 2017A374
Januari 2017

ARCHEOLOGIENOTA MET BEPERKTE SAMENSTELLING

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Clara Thys, Aaron Willaert
Wetenschappelijke begeleiding: Dieter Demey, Janiek De Gryse

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Janiek De Gryse, OE/ERK/Archeoloog/2015/00043

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2017
Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

Deel 1: Resultaten van het bureauonderzoek 4

1.1 Beschrijvend gedeelte 4

1.1.1 Administratieve gegevens 4

1.2 Onderzoeksopdracht 6

1.2.1 Onderzoekskader 6
1.2.2 Ruimtelijke situering 6
1.2.3 Juridische context 7
1.2.4 Randvoorwaarden 7
1.2.5 Archeologische voorkennis van het terrein 8
1.2.6 Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief 8
1.2.7 Onderzoeksmethode- en strategie 10
1.2.7.1 Methode 10
1.2.7.2 Fysisch geografische situatie 10
1.2.7.3 Bekende archeologische vindplaatsen 10
1.2.7.4 Archeologische indicatoren en cultuurhistorisch kader 10
1.2.7.5 Verstoringshistoriek 11
1.2.7.6 Algemene wetenschappelijke advisering en advies van specialisten 11

1.3 Doorslaggevende aspect 12

1.3.1 Verstoringshistoriek en huidig gebruik 12
1.3.2 Aanvullende relevante aardkundige gegevens 18
1.3.2.1 Quartaire geologie 18
1.3.2.2 DHMV 19

1.4 De datering en interpretatie van het onderzochte gebied 21

1.5 Gemotiveerde advies over het al dan niet moeten nemen van maatregelen 21

Deel 3: Bibliografie 22

Deel 4: Bijlagen 23

FIGURENLIJST (2017A374)

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadasternummers (Bron: Geopunt).....5
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).....5
Figuur 3: projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2015 (Bron: Geopunt) 7
Figuur 4: rudimentaire visualisatie van de werken (voor meer details, zie bijlage 1). De noordelijke zone maakt geen deel uit van deze archeologienota; in die zone werd reeds een bufferbekken aangelegd.....9
Figuur 5: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt). Het projectgebied is hier in gebruik als akkerland. 12
Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt). Het is nog steeds in gebruik als akkerland. 13
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt). Het terrein functioneert nog steeds als akker/weiland. 14
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2005-2007 (Bron: Geopunt). In het zuidoosten van het terrein werd een bufferbekken uitgegraven.....15
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2005-2007 (Bron: Geopunt). Op ca. 80% van het terrein werden bufferbekkens uitgegraven tot een diepte van ca. 1.5m..16
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2015 (Bron: Geopunt). Ca. 80% van het terrein wordt nog steeds ingenomen door de bufferbekkens aangelegd tussen 2005 en 2007. In het zuidwesten bevindt zich een opslagtank. 17
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, meest recent (Bron: Geopunt). Ca. 80% van het terrein wordt nog steeds ingenomen door de bufferbekkens aangelegd tussen 2005 en 2007. In het zuidwesten bevindt zich een opslagtank.....18
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (bron: Geopunt). 19
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (bron: Geopunt). 20
Figuur 14: Hoogteverloop van het projectgebied (van noord naar zuid) volgens de profiellijn weergegeven op het DHMV (bron: Geopunt).....20

TABELLENLIJST (2017A374)

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek. 4

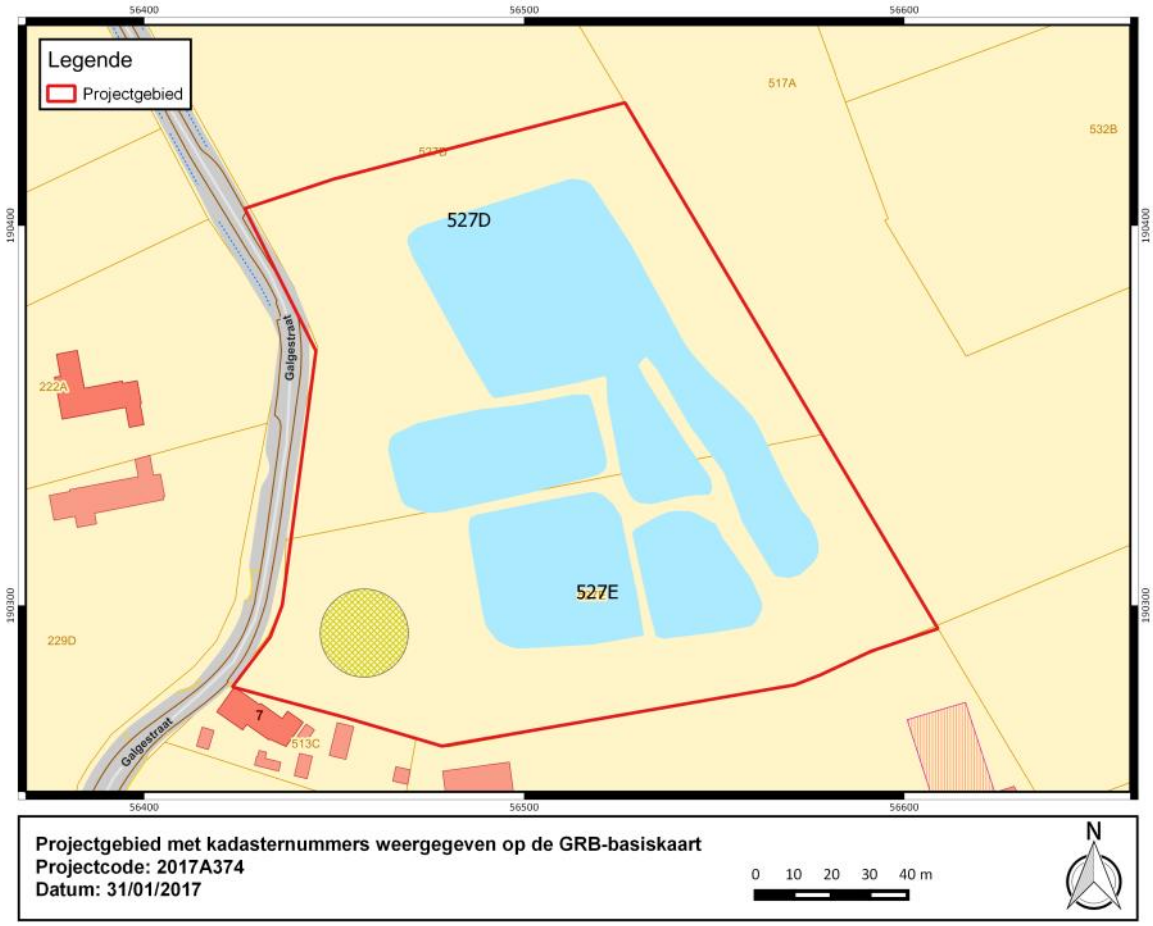
Deel 1: Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Beschrijvend gedeelte

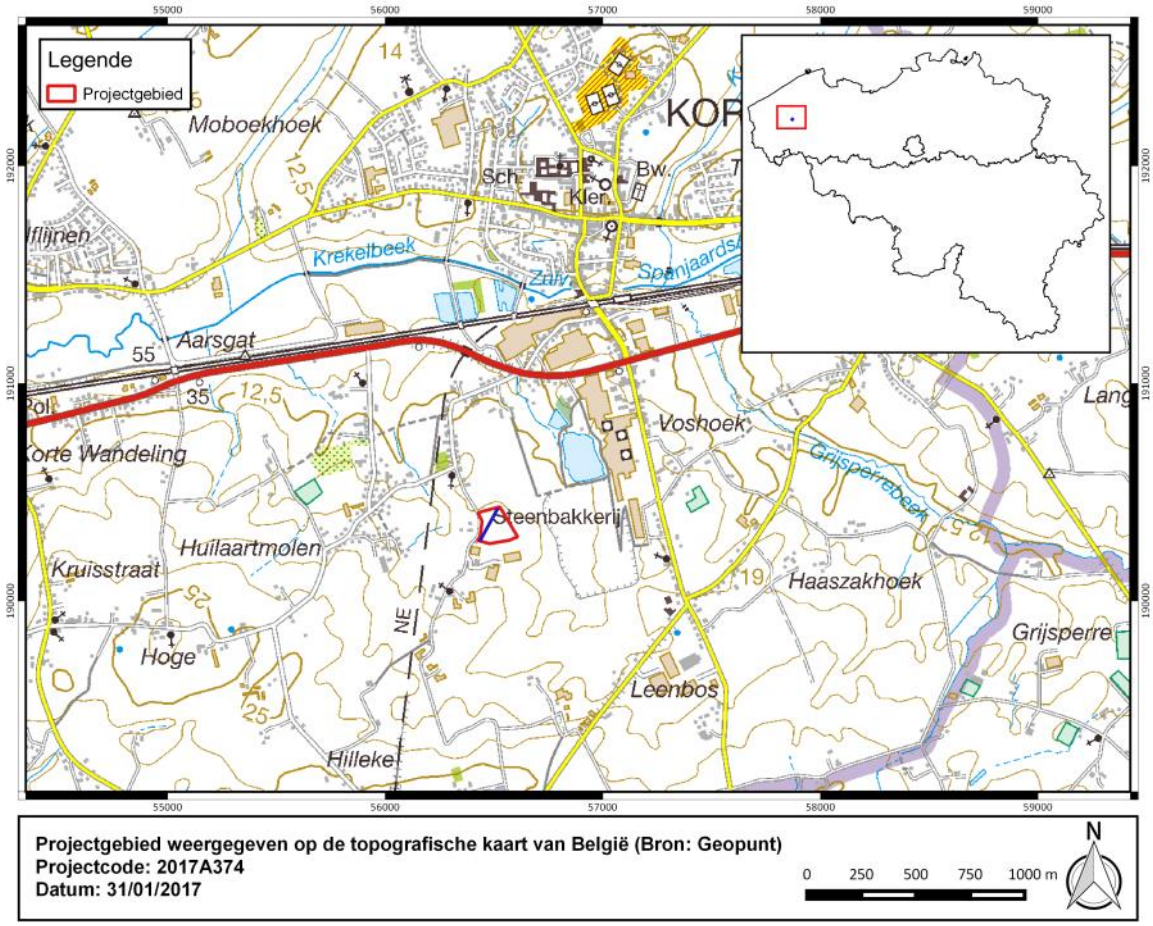
1.1.1 Administratieve gegevens

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	West-Vlaanderen
	Gemeente	Kortemark
	Deelgemeente	/
	Postcode	8610
	Adres	Galgestraat
	Toponiem	Galgestraat
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X_{min}= 56348 Y_{min}= 190244 X_{max}=56630, Y_{max}= 190440
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Kortemark 1e afd, Sectie D, nrs 527d en 527e Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Janiek De Gryse (erkend archeoloog) Dieter Demey (projectleider archeologie) Clara Thys (archeoloog) Joren De Tollenaere (aardkundige) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	nvt	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadasternummers (Bron: Geopunt)

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt)

1.2 Onderzoeksopdracht

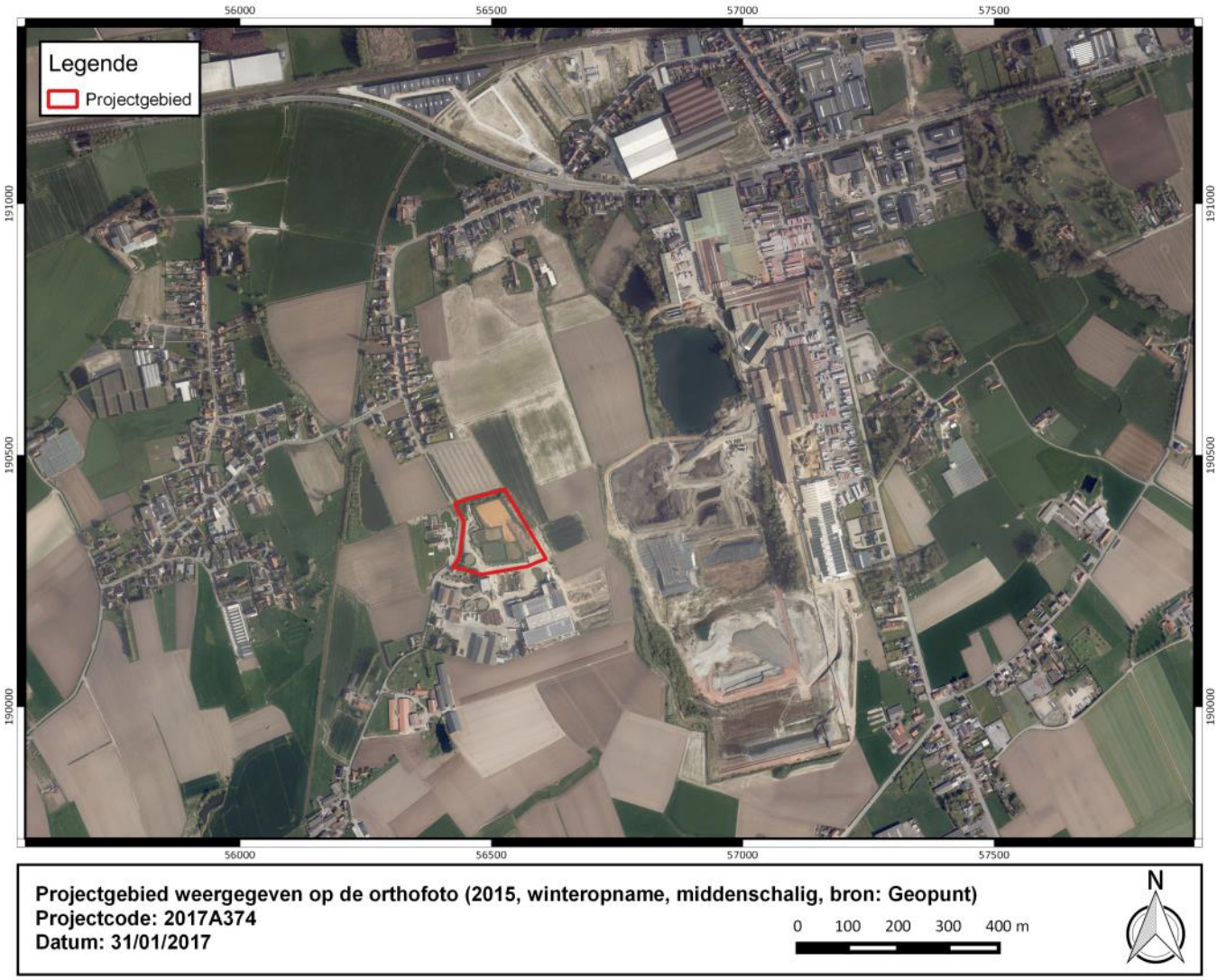
1.2.1 Onderzoekskader

Aanleiding van onderhavig bureauonderzoek vormt de geplande bouw van een koelcel in Kortemark, Galgestraat. Het projectgebied wordt in deze studie Kortemark Galgestraat genoemd.
Met onderhavig bureauonderzoek wordt de eerste stap gezet van archeologisch vooronderzoek met het oog op het bekomen van een bekrachtigde archeologienota en aldus de behartiging van de archeologische belangen binnen de planrealisatie conform het actueel Vlaams erfgoedbeleid.
Het archeologisch vooronderzoek betracht vooreerst archeologische artefacten en sites op te sporen binnen de grenzen van projectgebied Kortemark Galgestraat. Finaal formuleert het archeologisch vooronderzoek een beargumenteerde inschatting van het potentieel voor kennisvermeerdering van eventueel aanwezige archeologische resten binnen de grenzen van het projectgebied en hoe hiermee om te gaan in het kader van de planuitvoering.
Een dergelijke inschatting kan gebeuren na het beantwoorden van de volgende onderzoeksvragen:
- Wat is op basis van de bestaande bronnen, het archeologisch potentieel van het projectgebied?
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van één of meerdere archeologische sites?
- Indien niet, kan de afwezigheid van indicaties op basis van de resultaten van het bureauonderzoek verklaard worden?
- Indien wel, kan op basis van bestaande bronnen bepaald worden wat de aard, datering en bewaring is?
- Wat is de verstoringshistoriek van het plangebied en welke invloed heeft dit op het archeologisch potentieel van het terrein?
- Welke impact hebben de geplande werken op het archeologisch bodemarchief?
- Wat is het wetenschappelijk kennispotentieel van een eventueel aanwezige archeologische site?

Er werd gekozen voor de opmaak van een archeologienota met beperkte samenstelling omwille van de verstoringshistoriek van het projectgebied.

1.2.2 Ruimtelijke situering

Het projectgebied is gelegen in Kortemark, in de provincie West-Vlaanderen. Het onderzoeksterrein situeert zich aan de Galgestraat.

Figuur 3: projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2015 (Bron: Geopunt)

1.2.3 Juridische context

Het projectgebied bevindt zich volgens het gewestplan in gebied bestemd als agrarisch gebied. Het bevindt zich noch in een beschermde archeologische site, noch in een vastgestelde archeologische zone, noch in een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 5000 m^2 of meer bedraagt.

De ingreep in de bodem van het plangebied in kwestie bedraagt meer dan 5000m^2; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.4 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

1.2.5 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Kortemark Galgestraat werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

1.2.6 Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief

De opdrachtgever plant de aanleg van een nieuwe koelcel/opslag voor verse groenten gebouwd met een verwerkingshal en sociale ruimtes.
Er worden 103 funderingsvoeten voorzien van 60cm lang, 80cm breed en een diepte van 120cm.
Een laadkade van 28.00m lang, 8.65m breed en een diepte van 1.4m. Putten; een olieafscheider met een diam van 1.50m en diepte van 2.2m.

- Exacte oppervlakte in vierkante meter:
  Gebouw: 5.643m2
  Laadkade: 28 m x 8,65 m
  Betonverharding: 12.750m2

- Exacte uitgravingsdiepte:
  Laadkade: 1,2m
  Betonverharding: 0,5m
  Funderingen: 1,2m

Voor een visualisatie van de geplande werken; zie bijlage 1.

Figuur 4: rudimentaire visualisatie van de werken (voor meer details, zie bijlage 1). De noordelijke zone maakt geen deel uit van deze archeologienota; in die zone werd reeds een bufferbekken aangelegd.

1.2.7 Onderzoeksmethode- en strategie

1.2.7.1 Methode

Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek. Bij het raadplegen van dit bronnenmateriaal is gebleken dat er doorslaggevende elementen zijn die een archeologische vrijgave van het terrein vooropstellen. Om die reden werd niet enkel het relevante kaartmateriaal opgemaakt en bijgevoegd in deze archeologienota met beperkte samenstelling.

1.2.7.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen. De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad van het archeologische erfgoed.
Volgend kaartmateriaal werd geconsulteerd t.b.v. de aardkundige analyse van de projectlocatie:

- Tertiair geologische kaart van Vlaanderen
- Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart
- Geomorfologische kaart

1.2.7.3 Bekende archeologische vindplaatsen

Dit wijst op vindplaatsen waar de fysieke neerslag van menselijke activiteiten uit het verleden reeds werd vastgesteld en gedocumenteerd. Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het projectgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed geraadpleegd.

1.2.7.4 Archeologische indicatoren en cultuurhistorisch kader

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties.
Om bij deze casus inzicht te verwerven over de archeologische indicatoren in het plangebied werd onderstaand historisch kaartmateriaal geanalyseerd:

- Plan van Jacob van Deventer, 1558
- Sanderuskaart, 1641
- Ferrariskaart, 1771-1777
- Vandermaelenkaart, 1848-1854
- Topografische kaart 1917

Op basis van dit kaartmateriaal kan het landgebruik vanaf de tweede helft van de 16de eeuw vastgesteld worden en de eventuele gevolgen ervan op het archeologisch bodemarchief ingeschat worden.

Deze gegevens werden aangevuld met informatie afkomstig uit archeologische en historische literatuur, daarnaast is ook gebruik gemaakt van data over de lokale toponymie en geschiedenis.
De keuze van de bronnen is gebaseerd op graad van relevantie en toegankelijkheid.

1.2.7.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van de planlocatie bepaalt in belangrijke mate de gaafheid en bewaringsgraad van het archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, verslagen van bodemonderzoeken of informatie uit de aardwetenschappelijke kaarten een grote rol spelen bij het correct inschatten van de aanwezigheid en van de bewaringstoestand van de archeologische resten.

1.2.7.6 Algemene wetenschappelijke advisering en advies van specialisten

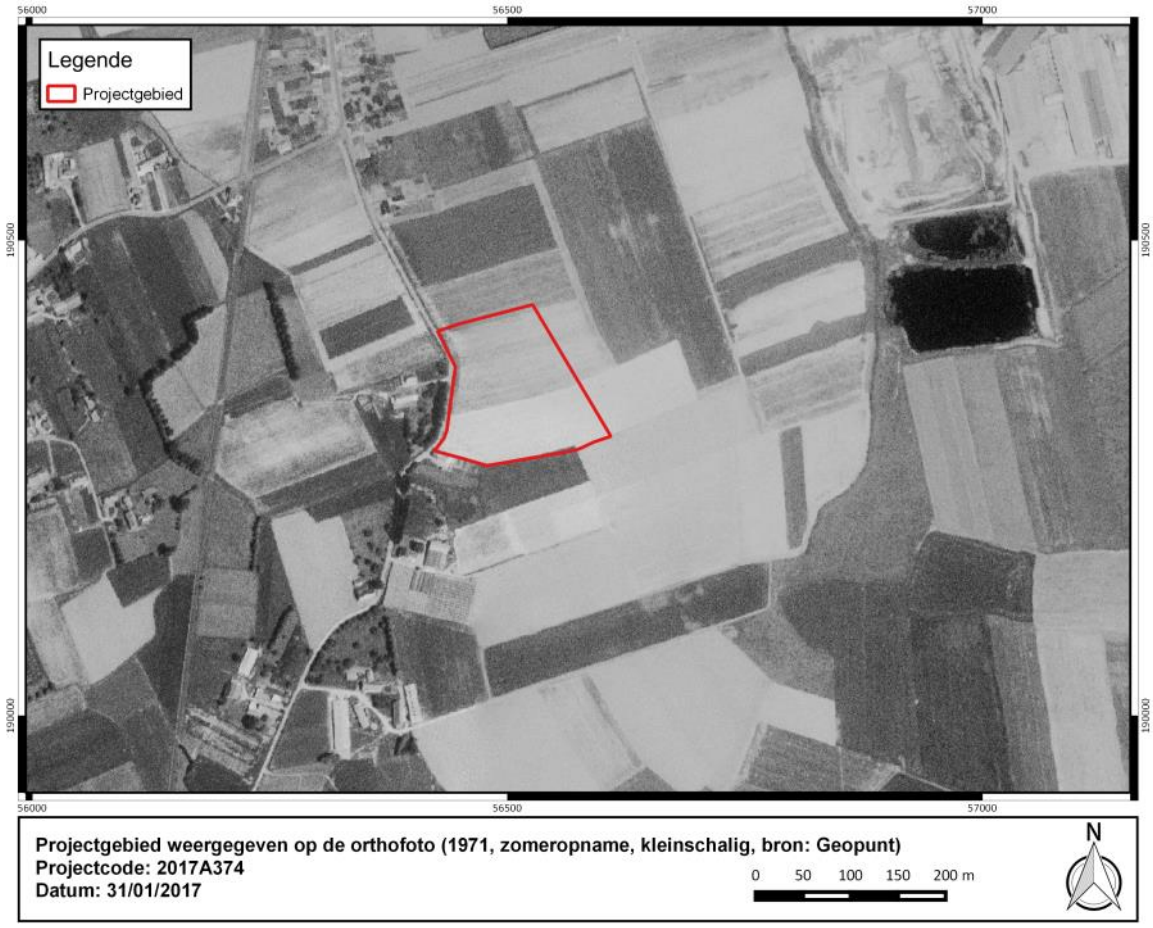
Het advies van Dieter Demey werd ingewonnen ivm de potentiële kennisvermeerdering bij eventueel archeologisch onderzoek van het projectgebied.

1.3 Doorslaggevende aspect

In het geval van projectgebied 'Kortemark Galgestraat' wordt geen vervolgonderzoek geadviseerd. Het doorslaggevende argument daarvoor is de verstoringshistoriek van het projectgebied.

1.3.1 Verstoringshistoriek en huidig gebruik

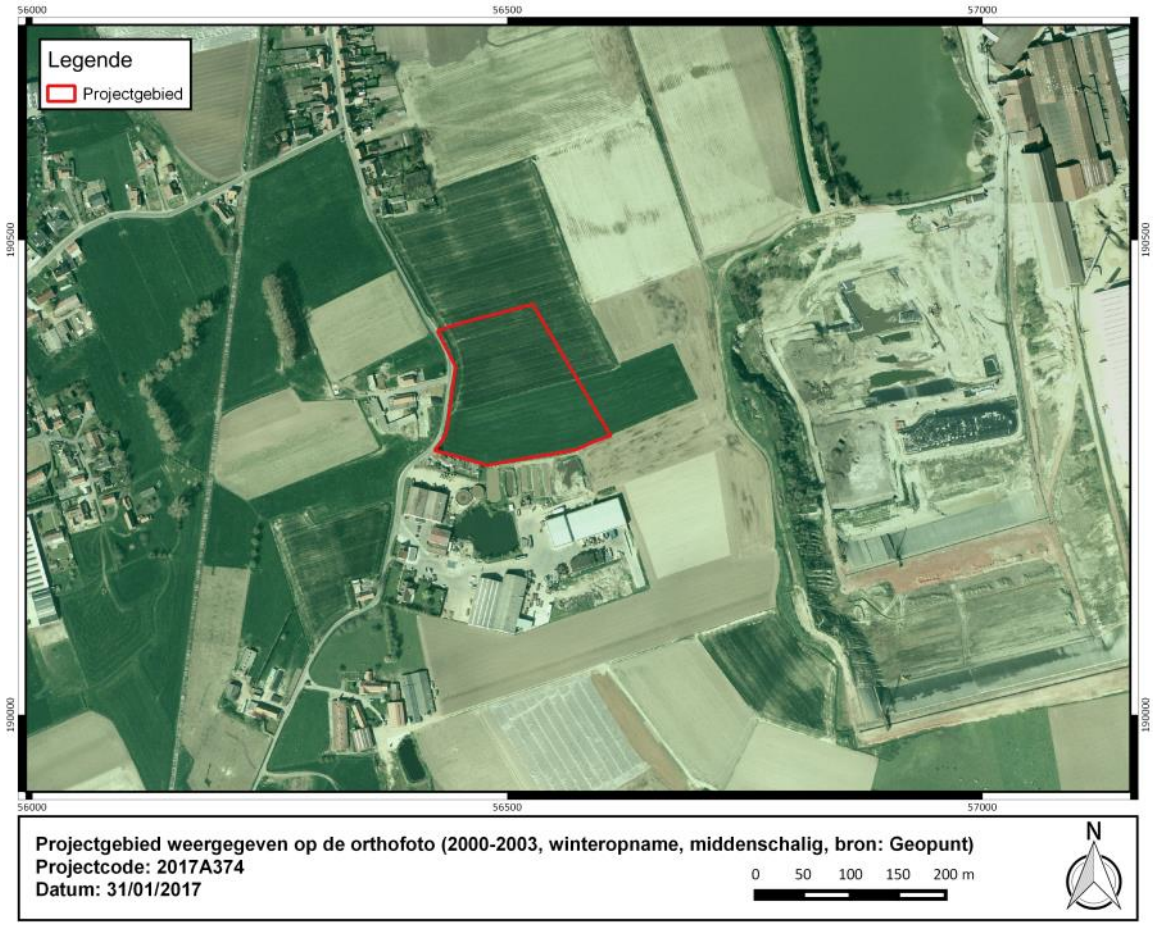
Onderstaand wordt de recente historiek van het projectgebied toegelicht, geïllustreerd met luchtfoto's van het terrein.

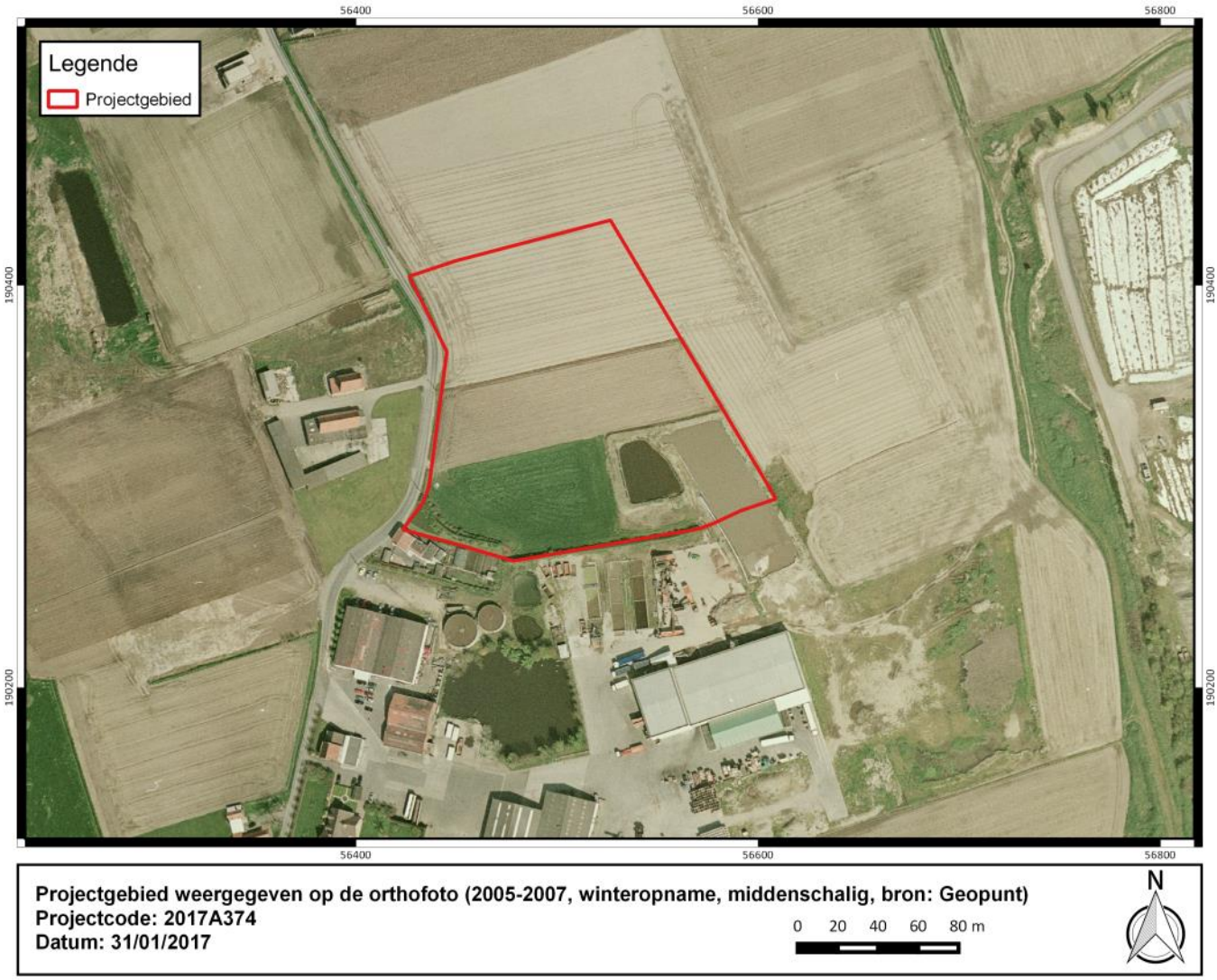
Figuur 5: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt). Het projectgebied is hier in gebruik als akkerland.

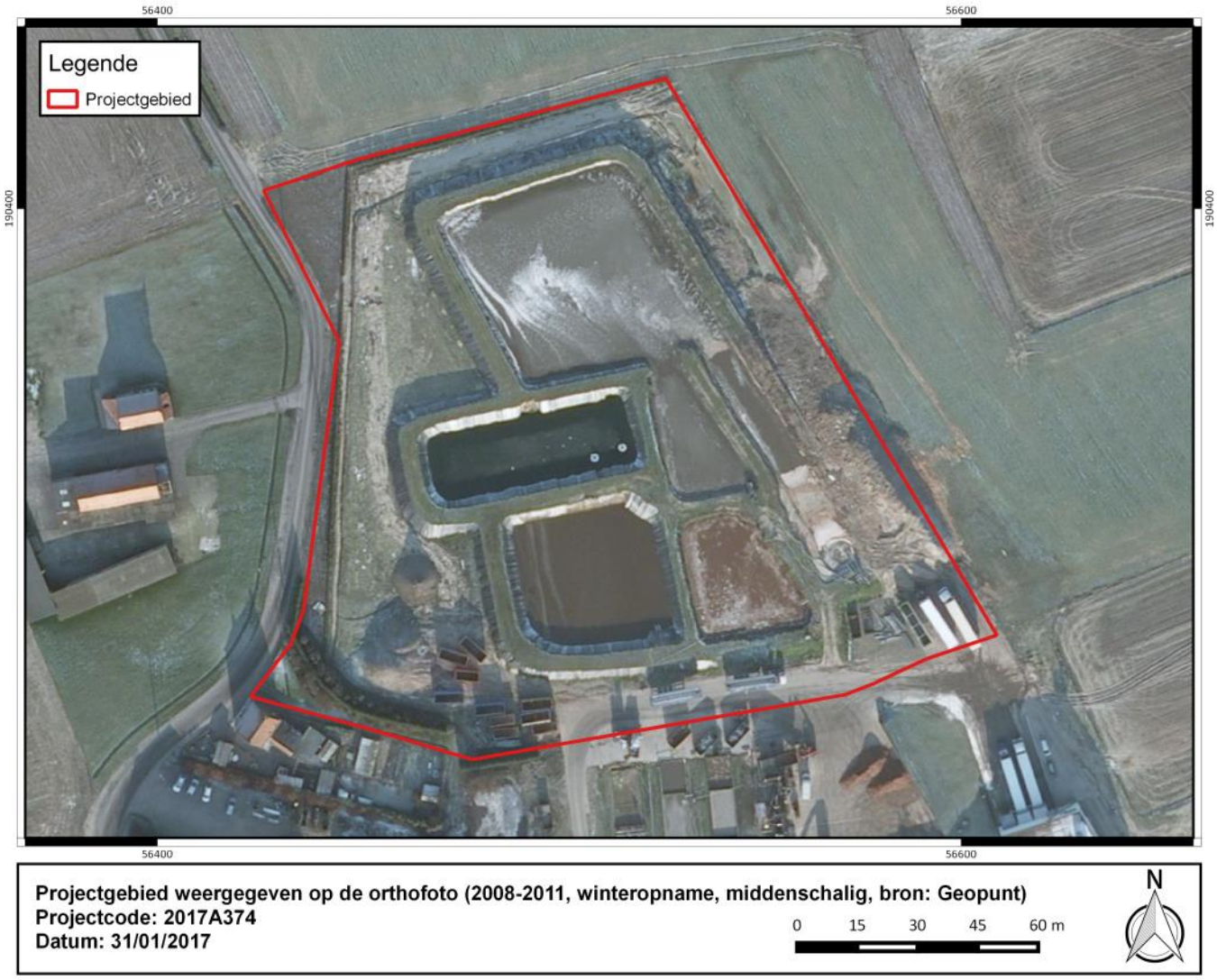
Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt). Het is nog steeds in gebruik als akkerland.

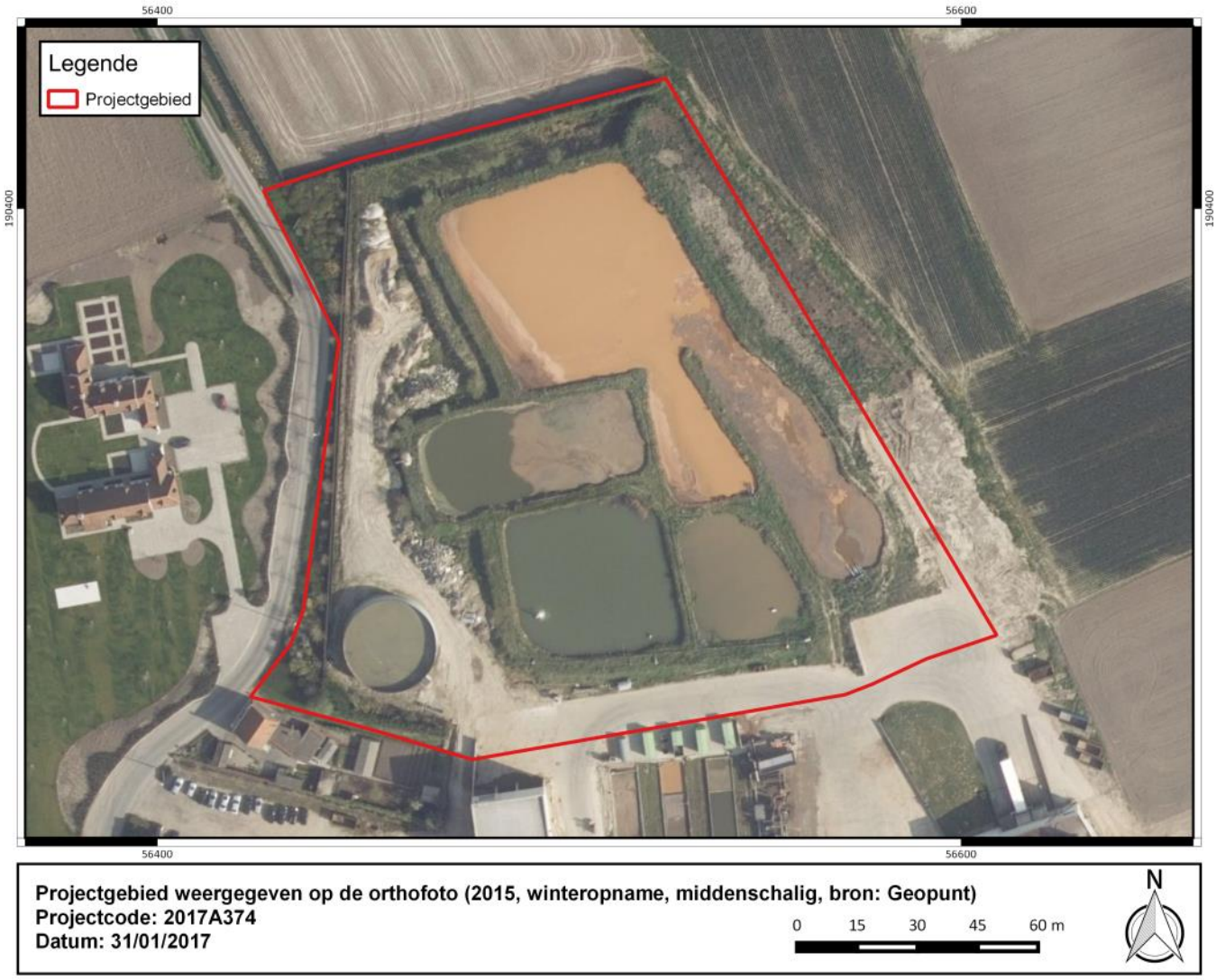
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt). Het terrein functioneert nog steeds als akker/weiland.

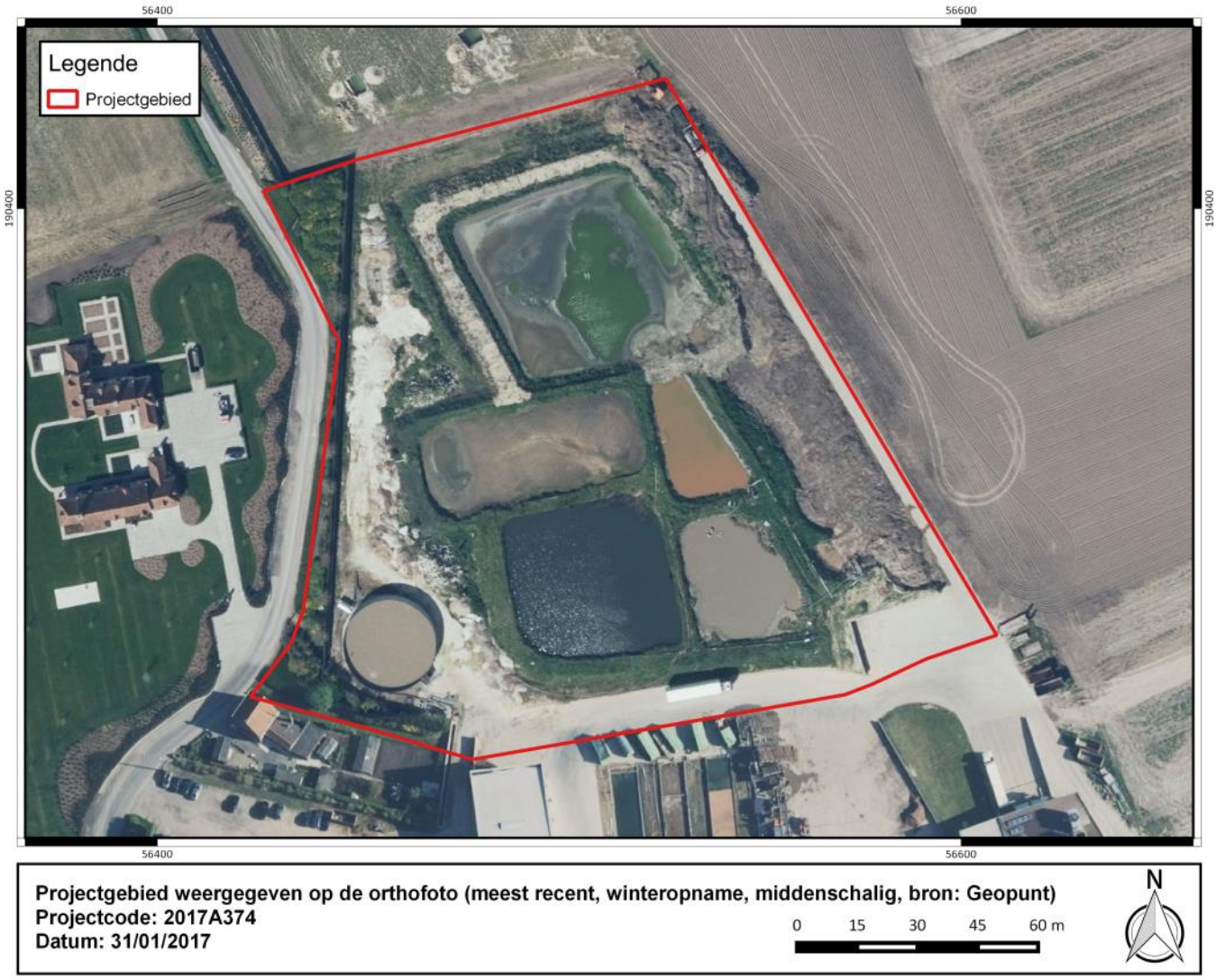
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2005-2007 (Bron: Geopunt). In het zuidoosten van het terrein werd een bufferbekken uitgegraven.

Figuur 9: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2005-2007 (Bron: Geopunt). Op ca. 80% van het terrein werden bufferbekkens uitgegraven tot een diepte van ca. 1.5m.

Figuur 10: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2015 (Bron: Geopunt). Ca. 80% van het terrein wordt nog steeds ingenomen door de bufferbekkens aangelegd tussen 2005 en 2007. In het zuidwesten bevindt zich een opslagtank.

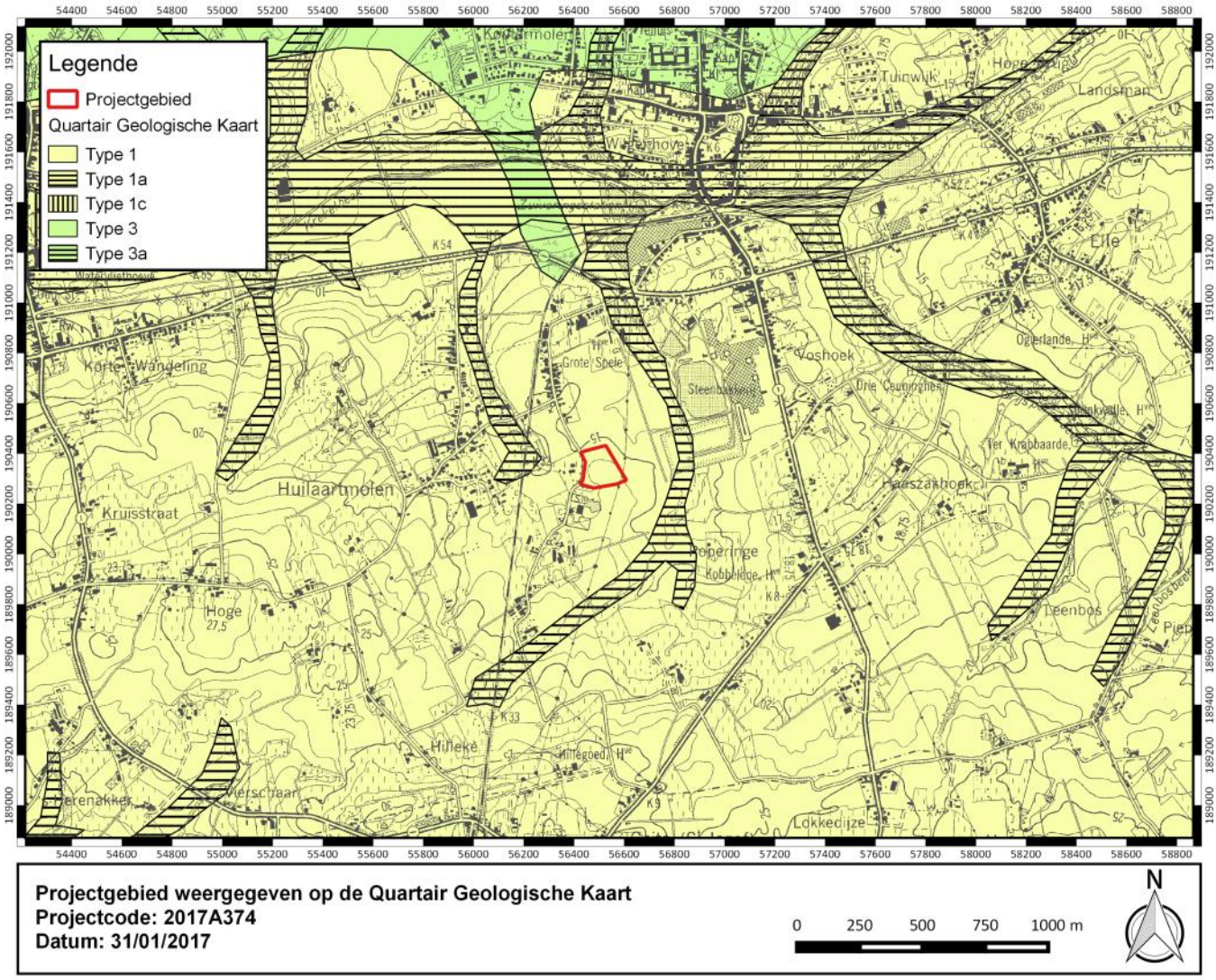

Figuur 11: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, meest recent (Bron: Geopunt). Ca. 80% van het terrein wordt nog steeds ingenomen door de bufferbekkens aangelegd tussen 2005 en 2007. In het zuidwesten bevindt zich een opslagtank.

1.3.2 Aanvullende relevante aardkundige gegevens

1.3.2.1 Quartaire geologie

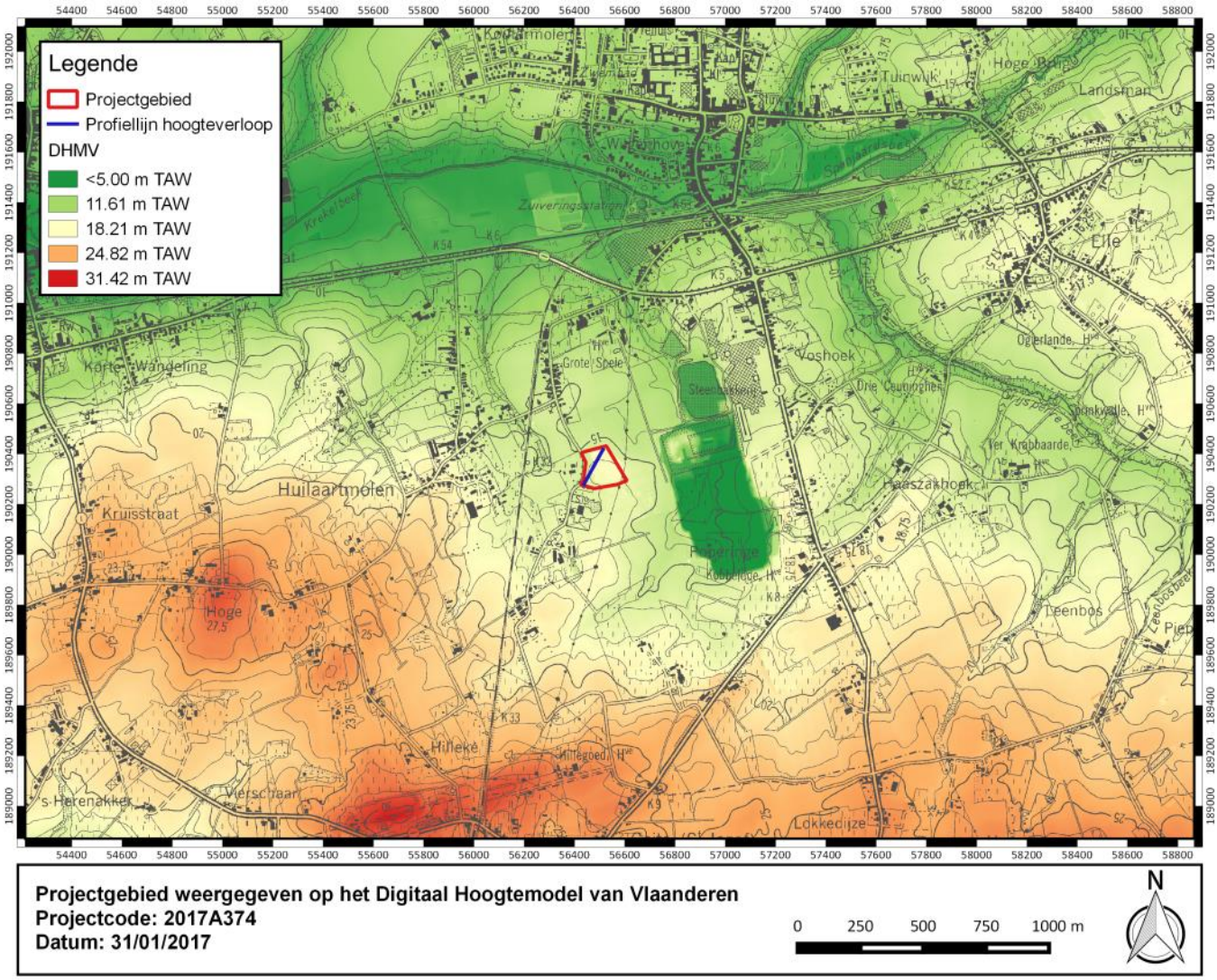
Het projectgebied is gelegen in het Quartair **Type 1**. Dit type bestaat uit een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zand tot zandleem). Er kunnen eventueel hellingsafzettingen voorkomen.

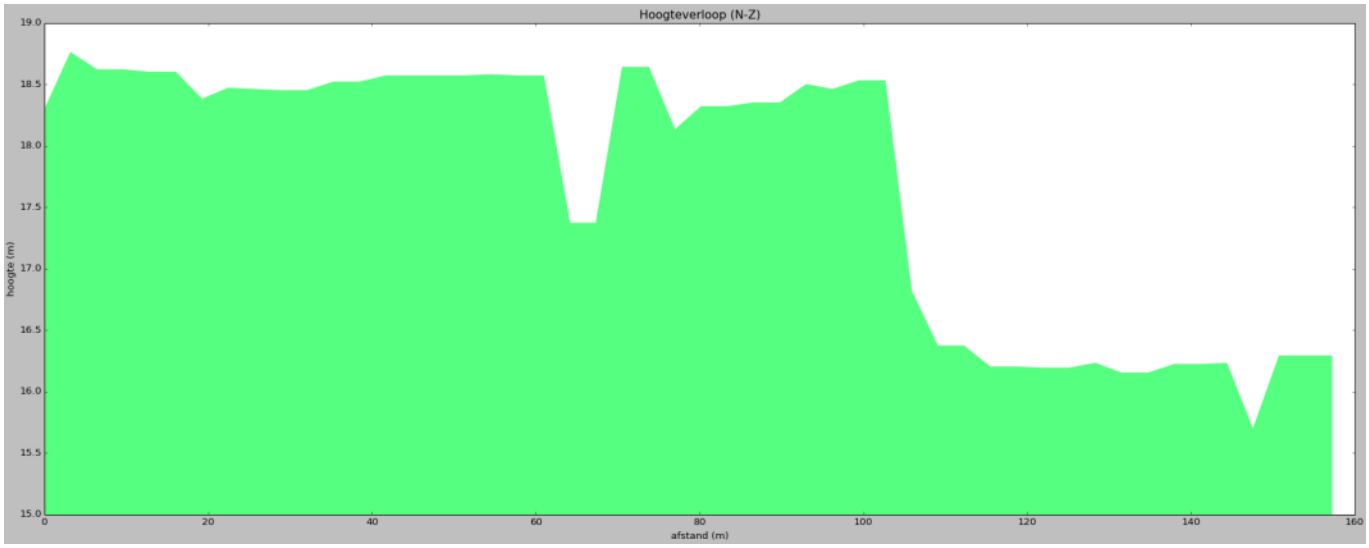
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (bron: Geopunt).

1.3.2.2 DHMV

Het projectgebied ligt aan de uitloper van de voet van een rug aanwezig ten zuiden. Het zuidelijke deel ligt op een hoogte van ca. 18,5 m TAW terwijl het noordelijke deel op een hoogte van ca. 16 m TAW gelegen is. Een grote alluviale vallei kan opgemerkt worden ten noorden van het projectgebied waarin de Handzamevaart stroomt. Ten oosten is een groeve gelegen met laagtes tot -18 m TAW.

Figuur 13: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (bron: Geopunt).

Figuur 14: Hoogteverloop van het projectgebied (van noord naar zuid) volgens de profiellijn weergegeven op het DHMV (bron: Geopunt).

1.4 De datering en interpretatie van het onderzochte gebied

Onderzoek van de recente historiek van het terrein geeft aan dat tussen 2005 en 2007 minstens 80% van het terrein werd aangewend voor de inplanting van bufferbekkens. Deze bufferbekkens reiken tot minstens 1.5m diepte. Dit betekent dat het terrein sterk verstoord werd door de graafwerken uitgevoerd bij het uitgraven van de buffers. Daarenboven indiceren de quartaire geologische kaart en het DHMV dat eventuele archeologie oppervlakkig aanwezig is binnen het projectgebied – er zijn geen indicaties voor afgedekte archeologie. Bijgevolg kan men er van uitgaan dat dergelijke archeologie bij aanleg van de buffers sterk vergraven is geweest. In situ archeologische sporen worden hier dus niet verwacht.

1.5 Gemotiveerde advies over het al dan niet moeten nemen van maatregelen

Alle nuttige en noodzakelijke onderzoeken werden uitgevoerd.

In het geval van projectgebied Kortemark Galgestraat wordt geen verder archeologisch onderzoek geadviseerd. De doorslaggevende argumenten daarvoor zijn de verstoringshistoriek van het projectgebied.

De geplande werken bestaan uit de aanleg van een koelcel en bijhorende infrastructuur. Studie van de aardkundige bronnen geeft aan dat eventuele archeologie hier oppervlakkig aanwezig is. Luchtfotografisch onderzoek heeft aangetoond dat tussen 2005 en 2007 op meer dan 80% van het terrein bufferbekkens werden aangelegd. Dit betekent dat het terrein voor meer dan 80% tot op een diepte van 1.5m verstoord werd. Indien hier ooit archeologisch erfgoed aanwezig was, werd dit bij de aanleg van de bufferbekkens sterk verstoord.

De kans dat de uitvoering van de vergunningsaanvraag in kwestie archeologische sporen zal verstoren wordt extreem laag ingeschat. Indien er toch archeologische sporen aan het licht zouden komen, zou hierbij elke vorm van context zoek zijn. Het potentieel op kennisvermeerdering is dus zeer gering.

De afweging van de financiële kost van het archeologisch onderzoek tegenover de eventuele kenniswinst heeft geresulteerd in het advies om af te zien van verdere onderzoeksdaden. Verder onderzoek van het terrein in het kader van de toekomstige werken zal met aantoonbare zekerheid niet leiden tot nuttige kenniswinst.

Uiteraard moet wel gewezen worden op de bestaande archeologische meldingsplicht, conform artikel 5.4.1 van de vigerende wetgeving met betrekking tot het onroerend erfgoed.

Deel 3: Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2016

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

Deel 4: Bijlagen

Projectcode	**2017A374**
Onderwerp	**Galgestraat Kortemark**
Plannummer	1
Type plan	Kadasterplan
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	31/01/2017

Plannummer	2
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	3101/2017

Plannummer	3
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	2015
Aanmaakschaal	Middenschalig
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	31/01/2017

Plannummer	4
Type plan	Bouwplan
Onderwerp plan	Visualisatie werken
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	Onbekend

Plannummer	5
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	1971
Aanmaakschaal	Kleinschalig
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	31/01/2017

Plannummer	6
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	1979-1990
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	31/01/2017

Plannummer	7
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	2000-2003
Aanmaakschaal	Middenschalig
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	31/01/2017

Plannummer	8
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	2005-2007
Aanmaakschaal	Middenschalig
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	31/01/2017

Plannummer	9
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	2008-2011
Aanmaakschaal	Middenschalig
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	31/01/2017

Plannummer	10
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	2015
Aanmaakschaal	Middenschalig
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	31/01/2017

Plannummer	11
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Meest recent
Aanmaakschaal	Middenschalig
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	31/01/2017

Plannummer	12
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Quartair geologische kaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	31/01/2017

Plannummer	13
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Digitaal Hoogtemodel
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	31/01/2017

Plannummer	14
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Hoogteverloop
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	31/01/2017